

“MEVLANA – AŞKIN DANSI” İLE EVRENSELLİĞE ODAKLANMAK

TO FOCUS ON UNIVERSALITY WHEREBY ‘RUMI - THE DANCE OF LOVE’

Dr. Arzu TOĞUŞLU

Kadir Has Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

atoguslu@yahoo.com

Özet

İnsanoğlu, doğası gereği iletişim içinde olmadan yaşayamaz. Gerek sözlü, gerek sözsüz iletişim ile insan sürekli devingen bir etkileşim içindedir. Bir sanat eseri ile kurulan iletişimde çoğu zaman kültürlerarasılık öne çıkan bir unsurdur. Kültürlerarası iletişim ise, bir sanat eserinin evrenselliğinin olmazsa olmazıdır. Kültür, toplumdan topluma değişken öğeleri içinde barındıran bir olgudur. Saussure ise, göstergebilimsel yaklaşım ile bu değişkenliği en iyi şekilde açıklar. Her sözcüğün, filmin, bir göstereni, yani söz, müzik gibi izleyiciye yansıyan kısmı, bir de gösterileni yani, izleyicide yarattığı çağrışım vardır. Bu çalışmada, aynı gösterenin farklı çağrışımları irdelenerek, sanatın evrenselliği, evrensel bir filozof olan Mevlana aracılığıyla kanıtlanmaya çalışılmaktadır. ‘Mevlana - Aşkın Dansı’ belgeseli aracılığıyla, Hıristiyan, Musevi ve Müslüman olarak üç farklı dine mensup alımlayıcının Mevlana’ya bakış açısına ve çağrışımlarına odaklanarak, Mevlana’nın şiirleri, öğretileri ve felsefesi analiz edilecektir. Saussure’un göstergebilimsel yaklaşımı çerçevesinde çözümlenen çalışmanın ana fikrini aslında Mevlana’nın dizeleri özetlemektedir: ‘Gel, gel, ne olursan ol, yine gel’...

Anahtar Kelimeler: Mevlana, İletişim, Algı, Evrensellik

Abstract

Human beings couldn’t live without communication by its nature. Humans are continuously in a dynamic interaction with verbal and nonverbal communication. Intercultural communication is ‘sine qua non’ for a interculturality of a work of art. Culture is a phenomenon, which contains variable elements for different societies. Saussure can represent the difference with his semiological approach in the best way. The signifier, which refers the same work of art, creates a different imagery in the audiences mind, because of the different culture. In this study, we will focus on the view and imagery and analyze how Christians, Jews and Moslems perceive the philosophy, poems and doctrines of Rumi through ‘Rumi - The Dance of Love’. In this way, we will show that, how the documentary, reflects Rumi’s philosophy, poems and doctrines. The main idea of this study is defined in Rumi’s words: ‘Come, come again, whoever, whatever you may be, come...’

Key Words: Rumi, Communication, Perception, Universality

Giriş

İletişim, karşılıklı anlaşma, işbirliği, kendiliğinden gelişen doğal bir olgudur. İletişim bir performans gösterisi, bir yarışma, metne dayalı bir biçim değildir ve cömertlik, anlaşılabilirlik, netlik olarak belirlenen 3 prensibi vardır (Blyth, 2008:29).

Gerek sözlü, gerek sözsüz iletişimde insanların birbirleriyle doğru iletişim kurabilmeleri ve kendilerini doğru anlatabilmeleri için her türlü koşulu sağlamaları gerekir. Cömertlikle, anlaşılabilirlikle ve netlikle de kastedilen budur.

İnsanı doğru kanaldan, doğru biçimde yakalayabilmek ve onunla istenilen biçimde iletişim kurmayı başarmak bütün bu gerekliliklerin sağlanması ile mümkündür; ancak insanların en çok etkilendikleri dalın sanat olduğunu ve sanatın yarattığı güzel duysal işlevin bu iletişimin daha etkin gerçekleşebilmesi için yadsınamaz koşul olduğunu da vurgulamak gerekir.

Ne var ki, Marshall McLuhan ‘Toplumlar her zaman iletişimin kendi içeriğinden çok, insanların birbirleri ile iletişim kurdukları medya aracılığı ile biçimlenmişlerdir’ der.

Sinema, tiyatro gibi sanat dallarının medya aracılığıyla izleyici kitlesine ulaştırılması, izleyicileri yakalayıp, izleyicilerde yarattıkları çağrışımlarla anlatmak istediklerini aktarması en etkili iletişim biçimi olarak tanımlanabilir.

Güzel duysal işlevle yakaladığımız bu kişilerin çağrışımlarındaki ‘ortaklıklar’ hem ekinsel yapılarına, hem de sanat eserinin kültürlerarası kodlara sahip olmasıyla olanaklıdır. Kültürel ortaklıklar aynı noktadan dünyaya bakmayı ve algılamayı sağladığı gibi, kişileri evrenselliği anlamlandırmada bir adım öne taşır.

Çok genel anlamda birşeyin evrensel olması demek, eserin tüm insanlarca kabul görüp, sadece bir coğrafyaya özgü olmaması demektir.

Mevlana’nın ‘Pergelin içneli ayağı sabittir; benim dinimde, ama diğer ayağıyla yetmiş iki milleti dolaşırım’ diyerek açıkladığı pergel metaforunun açılımı başka bir deyişle şöyle özetlenebilir: ‘İçneli ucu bir yere sabit olmazsa, kişi adeta serseri mayın gibi dolaşır, diğer taraftan iki ayağı da sabit olursa, alemdeki güzellikleri seyre çıkamaz’.

‘İster Müslüman olun, ister Hıristiyan, ister erkek, ister kadın, ‘insan’sanız’ eğer temelde ortaklıklarımız vardır’ diyen Mevlana’nın dünyaya bakışının odak noktası evrenselliğidir.

Bu çalışmada, evrenselliği ile tüm dünyayı kendine hayran bırakan Mevlana’nın öğretileri, şiirleri ve hümanist bakış açısının aktarılmasında uygulanan göstergebilimsel metod aracılığıyla, belgeselin yansımaları incelenecek ve demografik özellikleri aynı, (22 yaşında, üniversite 4.sınıf öğrencisi) dinleri Hıristiyan, Musevi ve Müslüman olan üç farklı alımlayıcının algılarının ortaklıkları ve ayrılıkları irdelenecektir. Böylelikle Mevlana’nın ünlü metaforundaki gibi, pergelin bir ucu Türki-

ye'ye sabitlenerek, dünyayı dolaşan belgeselin yansıttığı ve aktardığı duygular açılanmaya çalışılacaktır.

1. METODOLOJİ

Bill Bernach sanatsal bir yapıtın anlatımındaki 'nasıl', 'İnsanları heyecanlandıran şey, yalnızca onlara ne anlattığımız değil, bunu nasıl söylediğimizdir' diyerek ifade eder. Sanatsal yapıtların aktarım biçimleri, ele aldığı konu ne olursa olsun farklılık yaratır.

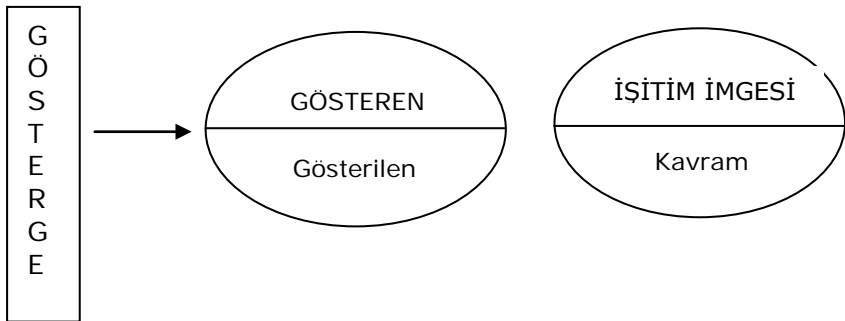
Çalışmamızın ana konusunu oluşturan 'Mevlana Celaleddin-i Rumi-Aşkın Dansı' belgeseli, hem ünlü felsefi düşünürün barış, sevgi ve hümanizm duygularına odaklanarak evrenselliği vurgulaması, Mevlana'nın öne çıkan şiirlerine dair seçkiyi, Türkiye'nin önde gelen sanatçıları aracılığıyla farklı bir biçimde dile getirişi ve seslendirilişi, hem de dünyayı dolaşarak Mevlana'nın evrensel fikirlerini tüm insanlığa ulaştırma hedefi nedeniyle çalışmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

Belgesel filmin yansıttığı duyguların üç farklı dinden alımlayıcı tarafından algılanmasının çözümleneceği çalışmada, Saussure'un göstergebilimsel metodu baz alınacaktır.

'Göstergebilim yapısalcılığın bir biçimidir; çünkü bizim dünyayı kendi terimleriyle anlayamayacağımızı, dünyayı ancak kendi kültürümüzdeki dilbilimsel ve kavramsal yapılarla kavrayabileceğimizi savunur.'

Sanatsal yapıtlarda söz, müzik, beden dili, dekor, kostüm gibi kodların her biri birer göstergedir.

Saussure için gösterge, anlamı olan fiziksel bir nesnedir; ya da onun terimleriyle ifade edilirse, bir gösterge bir gösteren ve gösterilenden oluşur. Gösteren, gösterenin algıladığımız imgesidir, kağıt üzerindeki işaretlerdir, havadaki seslerdir. Gösterilen gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramdır. Bu zihinsel kavram, aynı dili paylaşan aynı kültürün üyelerinin tümü için ortakdır (Fiske, 1996:67).

Bir göstergenin üç özsel niteliği vardır: Önce fiziksel bir biçimi olması gerekir; ikincisi kendisinden başka birşeye gönderme yapması gerekir; üçüncüsü ise, insanlar tarafından bir gösterge olarak kabul edilmesi ve kullanılması gerekir (Mutlu, 1998:140).

Göstergelerin iki anlamından söz edilebilir. Düzanlam ve Yananlam. Kısaca bu tanımları hatırlamak gerekirse;

Düzanlam; ‘bir gösterenin gösterilenini oluşturan kavramların kaplamı, gösterenin belirttiği nesnelere sınıftır. Yananlama karşıt olarak, bir birimin mantıksal, bilişsel, nesnel anlamıdır’ (Vardar, 2002:85). Yananlam ise, Roland Barthes’ın ikincil anlamlandırma, çağrışımsal anlamlar olarak adlandırdığı anlamdır.

Sanatsal yapıtlarda daha çok göstergelerin yanamlarından söz etmek mümkündür. Çünkü her sanatsal yapının yarattığı çağrışım, her ekinsel (kültürel) yapıda farklı olduğu gibi, farklı kodlarla farklı çağrışımlara sebep olabilir ve izleyiciyi farklı bir noktadan yakalayabilir. Sanatsal yapıtlarda ‘boş alan’ olarak tanımlanan bu alanlar yanamlarıyla farklı çağrışımlar yaratıp her izleyiciye farklı biçimde şekillenirler.

Tanımladığımız bu methodla evrensel felsefi düşünürümüz Mevlana’nın, şiirleri, fikirleri ve bakış açısının üç farklı alımlayıcıda bir kitle iletişim aracı olan belgesel aracılığıyla nasıl keşitildiği, algı ve yorumların örtüşüp örtüşmediği analiz edilecektir. Çıkış noktası evrensellik olan bu felsefenin hümanizm, barış, kardeşlik duygularını demografik özellikleri aynı üç farklı dinden kişiye nasıl yansıttığı incelenirken, evrenselliğin temelinde yatan insan ögesi de Mevlana felsefesi ile ilişkilendirilerek açıklanacaktır.

Alımlayıcılara yöneltilecek sorularda, özellikle Mevlana, Mevlana’nın evrensel düşünceleri ve Mevlana’nın en bilinen iki şiirine odaklanılmıştır. Üç farklı dinden alımlayıcıya ‘Mevlana-Aşkın Dansı’ adlı belgesel aracılığıyla sorulan soruların yarattığı çağrışımlar ve bu çağrışımların analizi çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Sorular gösteren olarak ele alınırken, yaratılan çağrışımlar birer gösterilen olarak kodlanmıştır. Alımlayıcılara sorulan sorular aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Ünlü filozof Mevlana’nın sizde yarattığı çağrışım nedir?
- Mevlana felsefesini tek kelime ile tanımlayacak olsaydınız, bu nasıl bir tanım olurdu?
- Mevlana’nın öğretilerindeki ‘İlahi aşk’ ın sizdeki çağrışımı nedir?
- Aşağıdaki şiirlerin sizdeki çağrışımı nedir?

*Şefkat ve merhamette güneş gibi ol,
Başkalarının kusurunu örtmekte gece gibi ol,
İyilik ve cömertlikte akarsu gibi ol,
Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol,
Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol,
Hoşgörülülükte deniz gibi ol,*

*Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol...'
Gel, gel, gel ne olursan ol yine gel!
İster kafir, ister mecusu, ister puta tapan ol, yine gel
Bizim dergahımız
Ümitsizlik dergahı değildir.
Yüz kere tövbeni bozsan da yine gel...*

- Ney'in sizde yarattığı çağrışım nedir? Belgeselin hangi bölümünde /dakikasında bu tımdan en çok etkilendiniz?
- 'Sevgiyi kendi içinde aramak'la filmin finalinde Yıldız Kenter tarafından okunan şiir arasında bağlantı kurarak, bu şiirin sizde uyandırdığı duyguyu aktarabilir misiniz?
- Bu belgeseli izledikten sonra Mevlana'ya dair söyleyeceğiniz bir son sözünüz olsa, tek kelime ile bu duygunuzu nasıl ifade edersiniz?

2. BULGULAR

2.1. Belgesel Filmin Analizi

'Mevlana Celaleddin-i Rumi-Aşkın Dansı' adlı belgesel film, türü, künyesi, özgünlüğü, özeti ve gösteren - gösterilen çerçevesi içinde incelenecektir.

2.1.1. Belgesel Filmin Künyesi

Belgesel filmin künyesi aşağıdaki gibidir:

Filmin Adı: 'Rumi The Dance of Love'

Orijinal Adı: 'Mevlana: Aşkın Dansı'

Yönetmen: Kürşat Kızılbaz

Senaryo: Kürşat Kızılbaz

Oyuncular: Sinan Tuzcu, Burak Sergen, Özcan Deniz, Müşfik Kenter, Selçuk Yöntem, Turan Özdemir

Ülke: Türkiye

Yılı : 2008

Süre: 60'
80' (35 mm sinema versiyonu)

Yapımcı: Kürşat Kızılbaz (Imagine Film Productions)

Görüntü Yönetmeni: Levent Vural

Montaj : Vedat Vural

Müzik: Ömer Faruk Tekbilek, Yansımalar, Sezen Aksu, Burcu Güneş

Diller: İngilizce - Fransızca – Türkçe

Altyazı: İngilizce - Fransızca – İspanyolca – Almanca-İtalyanca – Flemenkçe - Arapça – Japonca – Korece - Farsça -Türkçe

2.2. Bütüncenin Tanımlanması

‘Mevlana Celaleddin-i Rumi-Aşkın Dansı’ adlı belgesel film, gösteren-gösterilen çerçevesinde incelenecek olan göstergelerin, alımlayıcılarında (demografik özellikleri aynı ancak dinleri farklı olan, üniversite 4.sınıf öğrencisi olarak tanımlanan) yarattığı çağrışımlar bazında çözümlenecektir.

2.2.1. Filmin Türü

‘Sanatta hiçbirşey, hatta hareket bile tesadüf değildir’ der Edgar Desas. Bu deyişle sanatsal yapıtlarda, yönetmenin ve sanatçıların her yaptıklarının bir nedeni olduğunun altını çizer.

Belgesellerde, temelde birbirleriyle ilgisiz planlar çekilir ve bunlar yönetmenin izleyiciye aktarmak istediği düşünceye göre sıralanırlar. (Mamet, 2007:17)

Bu açıdan baktığımızda, yönetmenin bakış açısı o belgeselin sürekliliğini ve akıcılığını etkileyen bir faktördür.

Her belgesel, kesinlikle başlangıcından bitişine kadar, verdiği bir bilginin gücünde ve görüntülerin kendi içlerinde saklı güzelliklerinde görsellikle işitsellik arasında mutlaka kendine özgü bir denge kurma çabası içindedir. (Krasilovsky: 2007:349)

Bu anlamda seçilen seslendirme sanatçıları ve canlandırma sahneleri için seçilen oyuncular bu etkiyi yaratmadaki temel güçlerden bazılarıdır. Belgesel sinemacılar ise gerçekliği, sinemanın yarattığı güzelduyusal işlevle kotarıp izleyiciye teslim eden sanatçılardır.

Ünsal Oskay der ki, ‘Belgesel sinemacılar, bizim elimizden tutmalı, gerçekliğin kopuk kopuk görebildiğimiz parçalarını yeniden biraraya getirmemize yardımcı olmalı ve kabullenilmesi gereken, kabullenilmesi akla uygunmuş gibi gösterilen bugünkü hayat tarzımızın bugünkü dünyamızın yetinilmeye, kabullenilmeye layık olmayan ‘eksik ve yanlış bir hayat’ olduğunu fark etmemize yardımcı olmalıdırlar’ (Kutay, 2008:25).

Bu söylem de, belgesel sinemacıların farkındalık anlamında bir adım önde olduklarına işaret eder. Seçtiğimiz bu belgeselin gücünün hem farkındalıktan, hem de içinde barındırdığı özgün ruhundan kaynaklandığını ifade edebiliriz.

2.2.2. Belgesel Filmin Özgünlüğü

'Mevlana Celaleddin-i Rumi: Aşkın Dansı' adlı belgesel film, tüm dünyada milyonları etkisi altına alan, düşünceleri ve şiirleriyle insanlığa yön veren Mevlana'nın sevgi ve barış öğretilerini, belgesel sinemanın etkisi ve gücüyle yorumlayarak, geniş bir izleyici kitlesine sunmuştur.

13. yüzyıldan günümüze kadar uzanan, aşk ve hümanizm temalarıyla insanlığı kucaklayan Mevlana'nın, evrensel düşüncelerini şiirsel ve dramatik bir dille milyonlara anlatmak filmin bir diğer amacıdır. Tüm dünyada çok geniş bir coğrafyada tarihe, kültüre, sanata ve bilime ilgi duyan, geniş bir kitleye sunulan ve sunulmaya devam eden 'Mevlana Aşkın Dansı', Anadolu'dan yayılan Mevlana'nın sevgi ışığını etkileyici ve akıcı bir şekilde anlatmaktadır.

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin yaşamı ve felsefesi üzerine kurgulanan filmde aşk, ney ve sema üçlemesi yer almaktadır.

Belgesel, Mevlana'nın barış, kardeşlik, hümanizm ve evrenselliğe dair düşüncelerini tüm dünyaya ulaştırabilmek amacıyla, ABD, Almanya, İsviçre, İtalya, Moğolistan, Hindistan, Filipinler, Suriye, Lübnan, Hollanda, Avusturya, Bulgaristan, Romanya ve Sırbistan'ı dolaşmıştır. Belçika, Kanada, Çin, Japonya, Hong Kong, Brezilya, Arjantin ve İsrail'den de gösterim daveti almıştır.

Evrenselliğin en derin örneklerinden Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin felsefesini işlemesi ve bu fikirleri evrensel boyutta tüm dünyaya yaymak üzere film gösterimlerinin gerçekleştirilmesi yanında, her ülkeye kendi dilinde seslenmek ve insanlığa kendi dilinde ulaşmak için İngilizce dublaj ve 25 farklı dilde altyazı ile hazırlanan belgesel film, seçtiği konu ve bu konunun bir gereği olan tüm dünyaya ulaşma felsefesiyle emin adımlarla yol aldığı için kendi alanında bir farklılık yaratmış ve bu özellikleri ile çalışmamızın kapsamında yer almıştır.

2.2.3. Filmin Özeti

Yüzyılları aşan evrensel barış, hümanizm, kardeşlik ve aşk düşünceleriyle tüm dünyada geniş kitleler tarafından sevilen ve saygı duyulan, büyük felsefi düşünür, mutasavvıf ve şair Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin, yaşamı ve felsefesi belgesel filmin ana konusunu oluşturmaktadır.

Evrensel hümanizm düşüncesinin öncülerinden biri olarak kabul edilen Mevlana, sahip olduğuengin ruh ve insanüstü değerler ile dil, din ve ırk farkı gözetmeksizin tüm insanoğlunu kucaklamıştır. 13.yüzyıldan günümüze kadar ulaşan hoşgörü, insan sevgisi ve aşk kavramları halen tüm dünyada milyonları etkisi altına almaktadır.

Belgesel Film, Mevlana'nın doğumu, yaşamı ve ölümü olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Mevlana'nın en seçkin şiirleri, düşünceleri, felsefesi, evrenselliği

üzerine odaklanan belgeselde, dünyaca ünlü bilim adamlarının Mevlana hakkında yaptıkları araştırma ve söylemler de belgesele zenginlik katmıştır.

3. FİLMİN ÇÖZÜMLENMESİ

‘Mevlana Celeleddin-i Rumi: Aşkın Dansı’ adlı belgesel filmin yansıttığı duygular, seçilen alımlayıcılara yansyanlar bazında çözümlenecektir. Sanatsal yapıtlar güzel duyusal işleve sahip örneklerdir.

Güzel duyusal işlevi olan sanat eserlerinin çözümlenmesi, bu sanatsal eserleri alımlayanların algıları ve bu algıyı yaratan kültürel birikimlere bağlı olarak farklılık gösterir.

Algı, nesnelere, varlığı yalnız gerçeklikler olarak değil de, aynı zamanda ‘sempati-antipati’ objesi olarak kavrar. Böyle bir kavrayış içinde gerçeklik dünyası aynı zamanda bir kavrayış dünyası olur (Tunalı, 1998: 37). Böylelikle algılanan her gösterenin yarattığı çağrışımların farklı dünyalara ait olduğu gerçeği ortaya çıkar.

Algının ilk evresi alımlamadır. Alımlama alımlayıcının üretken ve aktif olduğu bir süreçtir ve bu süreçte alımlayıcı birikimleri ile bu üretim sürecinde yer alır.

Alımlama, iletişim mesajının basitçe ve edilgin bir biçimde tüketilmesi değil, o mesajın etkin bir şekilde yeniden üretilme anıdır. (Mutlu, 1998: 30)

Alımlayıcı, sanat yapıtının karşısında hiçbir zaman üzeri istenildiği gibi şifrelerle doldurulabilecek boş bir kâğıt konumunda değildir. Alımlayıcı, bir çocuk bile olsa, izlenimlerle, yaşantılarla, düşünceler ve deneyimlerle yüklü olarak yaşamdan gelen kişidir. (Lukacs, 2001: 15)

Alımlayıcının boş bir kâğıt olmadığını savunan bu görüş, kültürün önemini vurgular.

Kültür, gittikçe karmaşıklaşan yaşamla başa çıkabilmesi için insanın bilgiyi kodlama modelidir. Kodlanan bilgi iletişim araçlarıyla aktarılıp, paylaşıldığı için, kültür ve iletişim birbirleriyle iç içedir. (Baltaş ve Baltaş, 1998: 23)

Kültür latince ‘cultura’ kelimesinden gelir. Kültürün geleneksel sosyolojik tanımı, kısaca ‘sosyal bir grubun yaşam şekli’ olarak yapılabilir. Kültür kavramı, yaşam, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek görenekler, her türlü alışkanlık ve yetenekleri içine alır. Günlük dilde kültür, ‘sanatta, davranışta, anlayışta mükemmel olan’ anlamında kullanılır. (Alemdar ve Erdoğan, 1994:169)

Kültür’ün öne çıkan özelliklerini aktaracak olursak;

- Öğrenilir, doğuştan değildir.
- Toplumsal çevreden edinilir, genlerden değil.
- Süreklidir.
- Değişim gösterir.
- Bireyleri bütünleştiricidir.
- Hem soyut bir kavram, hem de bir üretilimdir, soyut özellik aktarır. (Küçükdoğan, 2009:16)

Bir sanat eserinin, bu çalışmada bir belgesel filmin çözümlenmesi demek, hem kültürel birikimlerin harekete geçirilmesi, hem de özdeşleşim yaşatılması demektir.

Özdeşleşim konusunda Theodor Lipps’in çıkış noktası, insanın kavrayıcı etkinlik kavramıdır. ‘Her duyulur obje’ diyor Lipps, ‘benim için varolduğu sürece daima iki ögenin, duyulur veri ile benim kavrayıcı etkinliğimin bileşkesidir’. Duyulur olarak algılanan obje, ancak kavrayıcı etkinlik tarafından kavranırsa, ona tinsel duyusal nitelik katılır, obje canlılık ve bir yaşam elde eder. (Tunali, 1998:42)

Filmin çözümlenmesi için hazırlanan sorular demografik özellikleri aynı, üç farklı alımlayıcıya yöneltilmiştir. Burada önemli olan bu üç alımlayıcının demografik özelliklerinin aynı, sadece dinlerinin farklı olmasıdır.

Aşağıdaki tabloda alımlayıcılara yöneltilen sorular ve bu sorulara verilen cevaplar görselleştirilerek sunulmuştur.

G	MEVLANA CELALLEDİN-İ RUMİ: AŞKIN DANSI	G	1. ALIMLAYICI
Ö	Ünlü filozof Mevlana’nın sizde yarattığı çağrışım nedir?	Ö	<i>Koşulsuz sevgi ve kabul, ilahi aşk ve evrensellik</i>
S	Mevlana felsefesini tek kelime ile tanımlayacak olsaydınız, bu nasıl bir tanım olurdu?	S	<i>Aşk...</i>

T	Mevlana'nın öğretilerindeki “İlahi aşk” ın sizdeki çağrışımı nedir?	T	<i>Allah ile bir olmak. Evrendeki her şeyi onun sureti olarak görmek ve böyle sevmek.</i>
E	<p>Aşağıdaki şiirlerin sizdeki çağrışımı nedir?</p> <p>Şefkat ve merhamette güneş gibi ol, Başkalarının kusurunu örtmekte gece gibi ol İyilik ve cömertlikte akarsu gibi ol, Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol, Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol, Hoşgörülülükte deniz gibi ol, Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol...’</p> <p>Gel, gel, gel ne olursan ol yine gel! İster kafir, ister mecusi, ister puta tapan ol, yine gel Bizim dergahımız Ümitsizlik dergahı değildir. Yüz kere tövbeni bozsan da yine gel...</p>	E R i	<p><i>İnsanın içinde iyi ve kötünün olduğunu kabul etmek ve şefkat, merhamet, tevazu gibi vasıfların ilahi aşka dair olması</i></p> <p><i>Bu şiir insanların özüne seslenmekte olup koşulsuz sevgi ve kabulün en nadide örneğidir.</i></p>
R	Ney’in sizde yarattığı çağrışım nedir? Belgeselin hangi bölümünde /dakikasında bu tınıdan en çok etkilendiniz?	L	<i>İsyan, haykırış, nefes, nefis ve huzur. 26. dakikada Sema'yı anlatırken fondaki ney tınısından etkilendim.</i>

E	“Sevgiyi kendi içinde aramak” la filmin finalinde Yıldız Kenter tarafından okunan şiir arasında bağıntı kurarak, bu şiirin sizde uyandırdığı duyguyu aktarabilir misiniz?	E	<i>Mutluluk, iç huzur ve sevgiyi dışarıda aramak kişinin iç yolculuğunu tamamlamadan ve bunları kendi içinde bulmadan yaşayabileceği deneyimler değildir.</i>
N	Bu belgeseli izledikten sonra Mevlana'ya dair söyleyeceğiniz bir son sözünüz olsa, tek kelime ile bu duygunuzu nasıl ifade edersiniz?	N	<i>Ebedi...</i>

G	2. ALIMLAYICI	G	3. ALIMLAYICI
Ö	<i>Mevlana acıları mutluluğa kötülüğü iyiliğe dönüştürmeye çalışan, insan potansiyelinin ne denli engin olduğunu gösteren bir kişidir.</i>	Ö	<i>Sınır tanımaz bir hoşgörü, sevgi ve bilgelik. İç huzur. Doğru insan olabilmemiz için daima bir rehber. Ayrıca onun öğretileri evrenseldir, hiçbir kurala veya dine bağlı değildir.</i>
S	<i>Aşk</i>	S	<i>Kucaklayış</i>
T	<i>İlahi aşk, Mevlana öğretisinde, diğer dinlerdeki Tanrı sevgisinin adıdır.</i>	T	<i>‘İlahi aşk’ Yaradan’a duyulan aşkı/sevgiyi çağırırsa da, Mevlana’da gördüğümüz aşkın her şeyi kapsayan bir aşk/sevgi olduğu görülmektedir.</i>
E	<i>İnsanı insan sevgisine ve iyiliğe yönlendiren dizeler</i>	E	<i>Bu şiir içimizde bizi bütünlüğe götürecek ve dolayısıyla huzura kavuşturacak büyük bir bilgiyi ve öğretiyi içermektedir.</i>
R i	<i>Yine insan sevgisini merkeze koyan ve farklılıkları hiçe sayan bir şiir.</i>	R i	<i>Mevlana’nın felsefesinin hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesi kucaklayan eşitlikçi yönünü ifade etmektedir.</i>

L	<i>Ney huzur verir. Girişteki parça beni en çok etkileyen oldu.</i>	L	<i>Benim için Ney'in sesi insanın özüne, derindeki duygularına ulaşmada bir vasıta olma özelliği taşımaktadır. Bu ruha dokunan ses, Mevlana'nın dizelerini duyumsamamızı kolaylaştırıyor gibi. Belgeselde okunan Mevlana şiirlerine eşlik eden tüm tınılardan etkilendiğimi söyleyebilirim.</i>
E	<i>Şiire, 'bireysel olarak birliğe hizmet etmeliyiz' anlamı yükledim. Tanrı sevgiye yönelen bir yolsa... Sevgi insanın içinde. Dolayısı ile Tanrı'yı aramak için kutsal şehirler, kutsal eşyalar, kutsal vesaireler aramak yerine insan içine baksa sevgiyi bulacaktır.</i>	E	<i>Genellikle huzurun, sevginin ve dolayısıyla mutluluğun kendi dışımızda aradığımız bir sürü unsurlara bağlı olduğu düşüncesine sahibizdir. Bu bazen sahip olduğumuz bir nesne, bazen bir başkasının bizi onaylaması şeklinde olabilir. Oysa ki huzurun ve sevginin kaynağı kendi özümüzden gelir. Özellikle, şiirin bende yarattığı duygu, dış dünyayla ilgilendiğimiz kadar kendi içimize de bakabilmektir.</i>
N	<i>Dinginlik</i>	N	<i>Evrensellik</i>

İnsanoğlu'nun tarihinde ve evrim çizgisinde, ırk etkenleriyle kültürel etkenlerin ve doğal faktörlerin karşılıklı etkileşimi ve dinamik dengesi benzeşme ve farklılaşmanın yönünü ve derecesini belirliyor gibi görünmektedir. (Güvenç,2005:63) Bu çalışmada üç farklı alımlayıcının algıları görselleştirilmiştir.

Bu tablodan da anlaşılacağı gibi, üç alımlayıcının verdiği cevaplar zaman zaman örtüşmekte zaman zaman ayrışmaktadır. Ancak Mevlana'nın öğretilerinde ön plana çıkardığı ilahi aşk, hümanizm duyguları üç alımlayıcıda da aynı etkiyi yaratmış ve Mevlana ile evrensellik her üç alımlayıcıda da ortak algıyı yaratan kavramlar olarak ortaya çıkmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kitle iletişimi profesyonel iletişimciler tarafından gerçekleştirildiğinde onların amaçları ve vermek istedikleri mesaj doğrultusunda bir filme, bir kitaba dönüştüğünde anlam kazanır. (Melvin ve Everette, 1998:16-17) Bu anlamda 'Mevlana: Aşkın Dansı' filmi de büyük düşünürün hümanizm, kardeşlik ve evrensellik duygularını bu belgesel aracılığıyla yeniden dile getirerek ve tüm dünyada film gösterimini gerçekleştirerek herkese ulaşmayı amaç edinmiştir.

Coleman Barks'ın deyişle Mevlana'nın şiirleri herkese dair olduğunun hissini verir. (Barks, 2006) Araştırmamızın da ortaya çıkardığı gibi, 'Mevlana: Aşkın

Dansı' belgesel filmi aracılığıyla aktarılan şiirler, düşünceler ve fikirler her üç alımlayıcıyı da çoğu zaman ortak noktada buluşturmuş ve aynı hisleri uyandırmıştır.

İletişim araçları bir şeyi başarma veya taşımanın vasıtaları, bir iletişim kanalıdır. Biz insanlar için, çoktan üzerinde hemfikir olduğumuz en bariz araç dildir. (Adair, 2006:17)

İzleyiciye evrensel dil olan İngilizce ile seslenmek amacıyla, belgesel filmin İngilizce dublajı öncelikli olarak tamamlanmış, sonrasında her ulusa kendi dilinde seslenmek amacıyla farklı dillerde alt yazı versiyonları da gerçekleştirilmiştir.

İnsanların kendi dilinde onlara yansıyan bir sanat yapıtının uyandırdığı duygular-daki örtüşme, hem Mevlana'nın evrenselliğinin, hem de belgeselin seçilen şiir, anlatı ve kurgusu ile izleyiciyi aynı noktadan yakalamasıyla dikkat çekicidir.

12 ülkede yapılan araştırmaya göre, en az 6 duygunun tüm ülkelerde aynı etkiyi yarattığı sonucuna varılmıştır. Evrensel duygular, mutluluk, üzüntü, öfke, nefret, şaşkınlık ve korku olarak tariflenmiştir (Smith ve Bond, 1998:74).

Duyguların bu kadar net bir şekilde alımlanmasında aslında empatinin de büyük önemi vardır.

Mevlana'nın büyüklüğü bir yönüyle zoru kolay kılmayı, karmaşıklığı basitleştirmeyi başarabilmesindedir. (Şahin, 2003:13) Bu duyguyu yansıtan Mevlana felsefesi, insanların empati yapmalarına da olanak tanır.

'Kendini başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlama' olarak tarif edilen empati (Dökmen, 1994:111) Mevlana fikirlerini anlamada önemli etkenlerden birisidir.

Mevlana'nın evrenselliği, eserleri ve fikirleriyle kendisinden yüzyıllar sonra bile batı ve doğu medeniyetlerini yönlendiren düşünürlerle yansımalarıyla kendini gösterir. Goethe, Doğu-Batı Divanı'nda Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin Almanca'ya çevrilen şiirlerinden ilham almıştır. Rembrandt, Mevlana'nın iki hayali resmini yapmış, Papa 23. John, Mevlana adına sevgi ve saygı dolu bir mesaj yayınlamıştır.

İngilizce çevirileriyle Mevlana'yı Batı'ya en iyi şekilde anlatan Nicholson onu çağların en yüce tasavvuf şairi olarak nitelendirmiş, Gandhi, çoğu zaman Mevlana'nın şiirleriyle halkına seslenmiştir.

Spinoza, Novalis, Hegel, Nietzsche, Dostoyevsky ve Gabriel Marcel'in eserlerinde Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin felsefesi derin bir şekilde hissedilmiştir.

Mevlana'nın etkisi, 14.yy Anadolu şiirindeki ilk izlerden, İran edebiyatına ve Pakistan'ın manevi babası Muhammet İkbal'in eserlerine kadar kendini gös-

termiştir. Mevlana'nın eşsiz sözleri, Hint dillerinde halk şiirlerinde, Bengalce'de ve İran tasavvuf felsefesinde de geniş bir şekilde yer almıştır.

Bütün bu bilgiler ışığında denilebilir ki, Mevlana evrensel boyutta kabul görmüş bir tasavvuf şairi olarak dünyaya yayılmış, farklı medeniyetlere ve topluluklara ulaşmıştır.

Bu çalışmamızda, seçtiğimiz üç alımlayıcı tarafından alımlanan ‘Mevlana Celaleddin-i Rumi: Aşkın Dansı’ adlı belgesel ile ilgili çözümlenen göstergelerin örtüştüğü ve ayrıştığı noktaları görebilmek için gösteren-gösterilen ikilisi aşağıdaki gibi görselleştirilmiştir.

ÖRTÜŞEN ALGILAR			
GÖSTEREN	GÖSTERİLEN 1	GÖSTERİLEN 2	GÖSTERİLEN 3
Mevlana	<i>Evrensellik</i>	<i>İnsan potansiyelinin enginliği</i>	<i>Öğretileri evrensel</i>
Mevlana Felsefesi	<i>Aşk...</i>	<i>Aşk</i>	<i>Kucaklayış</i>
İlahi Aşk	<i>Allah ile bir olmak</i>	<i>Diğer dinlerdeki Tanrı sevgisinin adıdır.</i>	<i>Yaradana duyulan aşk</i>
Gel, gel ne olursan ol yine gel ...	<i>Bu şiir insanların özüne seslenmekte olup koşulsuz sevgi ve kabulün en nadide örneğidir.</i>	<i>Yine insan sevgisini merkeze koyan ve farklılıkları hiçe sayan bir şiir.</i>	<i>Mevlana'nın felsefesinin hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesi kucaklayan eşitlikçi yönünü ifade etmektedir.</i>
Sevgiyi kendi içinde aramak	<i>İnsan iç yolculuğunu tamamlamadan sevgiyi, mutluluğu, iç huzuru bulamaz.</i>	<i>"Bireysel olarak birliğe hizmet etmeliyiz". Tanrı sevgiye yönelen bir yolsa... Sevgi insanın içinde.</i>	<i>Dış dünyayla ilgilenmediğimiz kadar kendi içimizde de bakabilmektir.</i>

Yaptığımız çözümlemede, Mevlana'nın çağrışımı olarak gösterilenler ‘evrensellik’, ‘insan potansiyelinin enginliği’ ve ‘öğretilerinin evrenselliği’ olarak kodlanmıştır. Enginliğe uçsuz bucaksız olarak anlam yüklenirse, her üç alımlayıcı da Mevlana'yı evrensel bir düşünür olarak algılamıştır.

Mevlana felsefesi ise iki alımlayıcı tarafından ‘aşk’ olarak, biri tarafından ise, ‘kucaklayış’ olarak yansıtılmıştır. Aşk, kucaklayışı da içinde barındırdığından her üç alımlayıcı da Mevlana felsefesini aynı yakınlıkta algılamıştır.

İlahi aşk, ‘Allah ile bir olmak’, ‘Tanrı sevgisinin diğer dinlerdeki adı’, ‘Yaradana duyulan aşk’ olarak kodlansa da, farklı ifadelerle aynı gönderene, yani Tanrı sevgisine işaret etmektedirler.

‘Gel, ne olursan ol, yine gel’... şiiri bir alımlayıcı tarafından ‘koşulsuz sevgi’ olarak kodlanmış, diğer iki alımlayıcı tarafından ‘ayrımcılığın olmadığı ve felsefenin eşitlikçi yönünün göstergesi’ olarak tariflenmiştir. Koşulsuz sevgi ayrımcılık yapılmamasının ön koşulu olduğundan, bu soru da üç alımlayıcının aynı fikri savunduğunu göstermektedir.

‘Sevgiyi kendi içinde aramak’, üç alımlayıcı tarafından ‘iç yolculuğun tamamlanması’, ‘iç huzura kavuşmak’, ‘sevginin insanın içinde olması, insanın dış dünyadan çok kendi içine bakabilmesi’ şeklinde çözümlenmiştir. Bu söylemler de bir iç yolculuğun tarifini yapmaktadır.

8 farklı gösterenle gerçekleşen bu açıklamada, 5 gösterilenin örtüşmesi, hem seçilen gösterenlerin belgesel aracılığıyla sağladıkları etkin iletişime, hem de Mevlana öğretilerinin evrenselliği nedeniyle, üç farklı dinden alımlayıcıda yarattığı özdeş etkiye bağlanabilir.

8 farklı gösterenin seçildiği çalışmada, alımlayıcıların verdikleri cevaba göre, 3 gösterenin ayrıştığı bulgulanmıştır. Bu üç göstereni aşağıdaki şekilde görselleştirebiliriz:

AYRIŞAN ALGILAR			
GÖSTEREN	GÖSTERİLEN 1	GÖSTERİLEN 2	GÖSTERİLEN 3
Mevlana'nın Yedi Öğüdü	<i>İnsanın içinde iyi ve kötünün olduğunu kabul etmek</i>	<i>İnsanı insan sevgisine ve iyiliğe yönlendiren dizeler</i>	<i>İçimizdeki bizi huzura kavuşturacak büyük bir bilgiyi ve öğretiyi içermekte</i>
Ney	<i>İsyan, haykırış, nefes, nefis ve huzur. 26.dakikadaki ney beni etkiledi.</i>	<i>Ney huzur verir. Girişteki ney tınısı beni etkiledi.</i>	<i>Ney insanın derin duygularını etkiler. Şiirlere eşlik eden ney sesinden etkilendim.</i>
Mevlana'ya dair son söz	<i>Ebedi</i>	<i>Dinginlik</i>	<i>Evrensellik</i>

Mevlana'nın Yedi Öğüdü, Ney'in hissettirdikleri ve Mevlana'ya dair söylenecek son söz üç alımlayıcının ayrıştığı noktalar olmuştur.

Mevlana'nın yedi öğüdü, ‘insanın içinde iyi ve kötü olduğunu kabul etmek’, ‘insanı insan sevgisine yönlendiren dizeler’, ‘bizi huzura kavuşturacak bilgi ve öğreti’ olarak üç farklı biçimde algı içermektedir. Kapsam geniş olduğundan, her alımlayıcı yedi öğüdün farklı bir noktasını önceliklendirmiştir.

Ney, yine aynı şekilde, ‘isyan, haykırış, nefes, nefis’, ‘huzur’, ‘derin duyguları etkiler’ şeklinde, hissettirdiklerine dayalı olarak, üç farklı biçimde açıklanmıştır. Ney tınısının alımlayıcıları en çok etkileyen bölümleri, belgeselin giriş bölümü, 26. dakika ve şiirlere eşlik eden kısımlar olarak belirlenmiştir.

Mevlana'ya dair söylenen son söz ise, Mevlana'nın derinliğini ve alanını tarif eder niteliktedir. Her ne kadar aynı kelimeler kullanılsa da “Dinginlik, Ebedilik ve Evrensellik” Mevlana'yı tarif eden bir üçlemeyi ifade etmektedir.

Mevlana'nın Mesnevisi, Kur'an, hadisler ve evrensel mistisizmi içerdiği için dünya barışı, sevgi ve hoşgörüyü öğretme açısından ender bir eserdir. (Türkmen, 2007:127)

Bu anlamda Mevlana gerek ölümsüz eseri Mesnevi’de, gerekse şiirleri, fikirleri ve felsefesi ve evrenselliği ile tüm dünyayı etkisi altına almaktadır.

Mevlana her dinden, kültürden insanı etkilemeyi başarabilen ender filozoflardan biridir. Tüm dünyada fikirlerinin benimsenmesi ve bu kadar yaygın bir hayran kitlesine sahip olması evrenselliğini kanıtlamaktadır.

Bu çalışmamızda seçtiğimiz aynı demografik özelliklere sahip üç farklı dinden alımlayıcının çoğunlukla aynı çağrışımlara ve düşüncelere sahip olmaları Mevlana’nın bu evrensel bakış açısını ve belgeselin alımlayıcılarda yarattığı etkileşimi desteklemektedir.

En bilinen şiiri aslında Mevlana’nın odağına insanı yerleştirdiği bakış açısını ne güzel dile getirmektedir:

“Gel, gel, gel ne olursan ol yine gel!
İster kafir, ister mecusî, ister puta tapan ol, yine gel
Bizim dergahımız
Ümitsizlik dergahı değildir.
Yüz kere tövbeni bozsan da yine gel...”

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adair, John (2006). Etkili İletişim. (Çev. Ömer Çolakoglu). 3bs., İstanbul: Babralı Kültür Yayıncılığı.
- Alemdar K., & Erdoğan İ. (1994). Popüler Kültür ve İletişim. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Baltaş, A. & Baltaş Z. (1998). Bedenin Dili. 17 bs., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barks, Coleman (2006). A Year with Rumi. New York: Harper Collins.
- Blyth, Catherine (2008). The Art of Conversation. London: John Murray Publishers.
- Dökmen, Üstün (1994). Communication Conflicts and Empathy. (Çev. Asiye Yücel Kay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Fiske, John (1996). İletişim Çalışmalarına Giriş. (Çev., Süleyman İrvan). Ankara: Bilim Sanat Yayınları
- Güvenç, Bozkurt (2005). İnsan ve Kültür. 11. bs., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Krasilovsky, Alexis (2007). Belgesel Film Yapım Sanatı- Gerçeği Arayış, Gerçeği Yazmak. (Çev. Nebil Köken). İstanbul: Kolaj Kitaplığı.
- Kutay, Uğur (2008). Belgesel Sinema. İstanbul: Belgesel Sinemacılar Birliği.
- Küçükdoğan, Rengin (2009). Reklamda Kültürlerarasılık. İstanbul: Es Yayınları.
- Lukacs, Georg (2001). Estetik III. (Çev. Ahmet Cemal) 2.bs. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Mamet, David (2007). Film Yönetmek Üzerine. (Çev., Gülnur Güven) İstanbul: Hil Yayın.
- Melvin, Le Defleur, & Everette E. Dennis (1998) Understanding Mass Communication. Sixth Edition. New York Houghton Miffling Co.
- Mutlu, Erol (1998). İletişim Sözlüğü. 3.bs., Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/Ark.
- Smith, Peter B., & Bond, Michael H. (1998). Social Psychology Across Cultures. Second Edition, Great Britain: Prentice Hall Europe.
- Şahin, İnci (2003). Mevlana. İstanbul: Semerkand Yayınları.
- Tunalı, İsmail (1998). Estetik. 5. bs., İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkmen, Erkan (2007). Mevlana Mesnevisi’nin Evrenselliği. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Vardar, Berke (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual.